

"AMERIŠKA DOMOVINA" AMERICAN HOME - SLOVENIAN DAILY NEWSPAPER 6117 St. Clair Avenue Cleveland, Ohio Published daily except Sundays and Holidays

NAROČNINA: Za Ameriko in Kanado, na leto \$5.50. Za Cleveland, po pošti, celo leto \$7.00. Za Ameriko in Kanado, pol leta \$3.00. Za Cleveland, po pošti, pol leta \$3.50. Za Cleveland, po raznašalcih: celo leto \$5.50; pol leta \$3.00. Za Evropo, celo leto, \$7.00. Posamezna številka, 3c.

SUBSCRIPTION RATES: U.S. and Canada, \$5.50 per year; Cleveland, by mail, \$7.00 per year. U.S. and Canada, for 6 months Cleveland, by mail, \$3.50 for 6 months Cleveland and Euclid, by carriers, \$5.50 per year, \$3.00 for 6 months. European subscription, \$7.00 per year. Single copies, 3c.

JAMES DEBEVEC and LOUIS J. PIRC, Editors and Publishers Entered as second class matter January 5th, 1909, at the Post Office at Cleveland, Ohio, under the Act of March 3d, 1879.

No. 227, Wed., Sept. 28, 1938

BESEDA IZ NARODA

V nedeljo je koncert Vadalovih

V nedeljo popoldne bo koncert Vadalovega kvarteta v Slovenskem delavskem domu na Waterloo Rd. Ta koncert je organiziran po članih in članicah collinwoodskih društev v okrožju Waterloo Rd.

Kdo so Vadalovi, je brezpotrebno ponavljati, kajti malokatera skupina naših domačih talentov je bila že tolikokrat predstavljena javnosti, kakor ravno Vadalovi oziroma so se predstavili sami na odrih naših narodnih domov in to ne samo v naši metropoli, pač pa tudi izven našega delokroga. Koliko truda, dela, uživanja in potrpežljivosti in stroškov je v zvezi z narodnim delom. Posebno v obliki, kot je delo Vadalovih. To najboljše ve le oni, ki se udeležujejo sam v sličnih delih. Pri Vadalovih sta imela mati in oče že ogromnih stroškov, da sta te otroke tako daleč spravila na polju naše domače umetnosti. Oni zaslužijo, da se jih tudi narod enkrat spomni. Ta prilika bo v nedeljo. Vadalovi bodo podali 28 koncertnih točk v slovenski, angleški in španski glasbi in petju.

K temu naj pristavljamo le to, da takega koncerta še ni bilo v Slovenskem delavskem domu in najbrže ne tudi na ostalih odrih slovenskih domov v Ameriki.

Koncert se bo pričel točno ob treh popoldne. Vstopnina h koncertu in plesu bo 50c, samo za ples 25c. Celotni program z oderskimi nastopi bo dolg približno dve uri. Da bo to gala koncert, višek užitka vseh kulturnih užikov, to vam jamčijo Vadalovi. Po končanem koncertu se bo vršil ples v obeh dvoranah SDD in sicer bo igral v avditoriju Krištof bratje orkester brezplačno v poklon Vadalovim, v spodnji dvorani pa bodo igrali Vadalovi. Da bo dvorana nabito polna je dokaz to, da so že skoro vse vstopnice razprodane v predprodaji. Ako je še nimate, se požurite, dokler jih je kaj. Dobite jih še pri barmenderjih SDD.

Program bo vseboval sledeče točke: Vojaška koračnica, Venček narodnih pesmi, Predpustna. Ljubeča moja, Kuku, kuku, Pesnik in kmet, Kaj mi nuce planinca. Sledi 10 minut odmora. Drugi del programa: Tumbling tumble Weeds, The Gay Rancher, Doma na pašniku, Cowboy melodies, Pripelji me nazaj, Ride Tenderfoot ride. Ponovno 10 minut odmora. Sledi tretji del. Take ni kot si ti, Mamo Inez, Siboney, Tango Del Rosa, Stara ljubav, El Chocalo in četrti del, Figaro, Hungarian dance, ko se je maček šockal, Spomin na te, Zvezdice, Na dom svoj, Fant Paganini in venček narodnih pesmi. Programne točke je aranžirala Mrs. Vadnal.

Za odbor: V. Coff

Spomini na Zaplaz

Gmajna, p. Raka pri Krškem. — Kakor dozdej že dolgo vrsto let, tako se je vršil tudi letos romarski shod na prijaznem hribčku Zaplaz. Marsikateri se bo pri čitanju teh vrstic spomnil na to božjo pot in gotovo se mu bo zbudila v srcu želja, da bi mogel še enkrat pridružiti se romarjem in pohiteti na ta prijazni hribček, ki nam je Slovencem, zlasti pa Dolenjcem tako priljubljena božja pot.

Od vseh strani hite romarji po zelenem krškem polju na Zaplaz. Pa tudi od onkraj Save pridejo, iz zelene Štajerske. Ti imajo svojega voditelja, ki je prihitel sem letos že 54. pot. Sam pripoveduje, da je bil v tej letih izgubil vid, pa ga je na priprošnjo Marije zaplaške zopet dobil nazaj. Ob 50 letnici je dobil od škofa romarsko palico s srebrnim ročajem, da bo vodil svoje romarje še naprej na Zaplaz.

Torej tudi letos se je vil sprevod po lepi cesti na hribček. Pete litanije vodil trebanjski gospod. Ljudje so odpevali in iz sto in sto grl se je razlegalo lepo petje daleč po krškem polju: Lepa si lepa Marija, K Tebi uboge reve, Marija zaplaška itd. Marijino svetišče, ki je precej prostorno, so ljudje napolnili do zadnjega kotička. Št. lorenški župnik je imel pridigo, v kateri je lepo orisal življenje Marije in pa njeno sedanje delo v nebesih, ko je posredovalka med nami in med Bogom.

Kako vabljiv in mikaven je ta hribček na Zaplazu. Kako prazno in pustno bi bilo to brez cerkve. Nekaj pa nam še manjka, da bi bila ta naša božja pot popolna in to so zvonovi. Sicer so že naročeni in livarni, toda plačani še niso. Pa najbrže tudi ne bodo brez dobrosrčnosti in prispevkov vas, ameriških rojakov. Da se zvonove plača, je treba še ogromne vsote 250.000 dinarjev.

Zaplaški zvonovi bodo peli in vabili ob nedeljah in praznikih ter romarskih shodih. Od vseh krajev naše lepe domovine bodo hiteli romarji na Zaplaz k naši Materi, da nam izprosi vsega, kar potrebujemo.

Kot rečeno, tudi na vas, dragi ameriški rojaki se obračamo, da bi kaj darovali za te zvonove. Naj bi se kdor odzval in začel nabirati prispevke. Kaj pravita, Janko Kamin in pa Lojze in Mary iz Zadruge? Naj vas te moje vrstice spominjo na vašo mladostna leta, ko vas je božal pogled na divni zaplaški hribček. Saj tvoja mati, Janko, ki je že pri 89 letih, pa je še čvrsta in še vedno rada pohiti k Mariji na Zaplaz.

Zato bi pa prosil naše drage Marijine častilce onkraj morja, da bi zbrali kaj dolarjev za naše zaplaške zvonove. Gotovo vam bo vsak najmanjši dar stotero poplačan, če ne na tem, pa na onem svetu. Vas vse skupaj lepo pozdravljam čez široko morje, Frañc Mrgole

NAJVEČJI PARNIK SVETA

Na 27. septembra bo spušččen v morje največji parnik na svetu, Queen Elizabeth, last Cunard White Star črte. Angleška kraljica Elizabeta bo ladji krstna botra. Ladja bo imela 85,000 ton, dočim jih ima Queen Mary 81,235. Queen Elizabeth bo tudi za 10 čevljev in pol daljša. Pri zgradbi te nove ladje se bo gledalo zlasti na to, da bodo potniki III. razreda dobili mnogo več udobnosti, kot jih imajo sedaj na drugih parnikih.

Trgatev na 61. cesti

Mr. in Mrs. Frank Ric, 1258 E. 61st St. sta nas povabila na trgatve grozdja, in povedati moram, da je Mr. Ric dober gospodar, ker je pridelal toliko dobrega grozdja. Kar cele bušle smo ga videli na mizah. In zobali smo ga kot candy, zraven smo pa zalivali z ohajčanom. Tudi izvrsten prigrizek nam je bil predložen, tako da je bilo res prav fletno na zabavi. Priporočam se Mr. Ricu naj nikar ne pozabi nas še enkrat povabiti, ker tako luštnih časov je malokdaj v življenju. Kdo bi mislil, da imamo v naselbini tako izvrstno trto in grozdje, kakor nam ga je ponudil letos Mr. Ric. Povabljeni smo bili sledeči: Mr. in Mrs. Anton Perše in vsa družina, Mr. in Mrs. Anton Telč in Mr. in Mrs. Malenšek. Tudi iskrena zahvala Mr. in Mrs. Ric.

A. Malenšek, 1217 Norwood Rd.

Kako se na Gorenjskem ženijo

Od vseh starih običajev so se na Gorenjskem menda najbolje in najbolj pristno ohranili tisti ob svatbah. Ljudje po mestih po veliki večini niti ne vedo, kako se včasih naši fantje za dežele morajo boriti, če hočejo peljati pred oltar svojo izvoljenko. Če poznamo vse predpise, ki se jih mora mlad gorenjski ženin držati, ako si noče zapraviti svojega ugleda, moramo poznati, da se oženiti na vsezadnje le ni tako lahko, kakor bi kdo mislil. Pri nas v Begunjah na Gorenjskem gotovo nismo med onimi, ki se ne bi s ponosom držali tudi teh starih običajev pred svatbo. Da pa bodo vedeli tudi drugod, kako se pri nas ženimo, hočemo navesti primer prav od zadnjic, ko sta se poročila J. J., posestnica in gostilničarka v Begunjah, in A. K., mesarski mojster iz Jesenice.

Navada je, da begunjski fantje zahtevajo po svoji pravici odkupnino za dekle, ki jo poroči kdo od drugod. Te pravice so se poslužili tudi zadnjic, saj je odšla omenjena J. J. celo na Jesenice.

Na predvečer poroke se zberovsi begunjski fantje na nevestinem domu, kamor je tudi že prišel ženin. S seboj prineso v veliki kuverti z raznimi kolki in pečati okrašeno pismo, in ga izroče ženin, da ga odpre. Prebere pa ga nekdo od domačih fantov. Ze nad 150 let uporabljajo begunjski fantje to pismo. Pri branju pisma mora biti zraven tudi nevesta. Fantje ne smejo ničesar pokusiti, niti pijače niti jedi, ki jim jo nevestini starši ponudijo. Če bi se s tem pregrešili, bi izgubili pravico do odkupnine. Zenin ima s seboj nekaj fantov iz svoje vasi in še posebnega zastopnika, ki z zastopnikom begunjskih fantov "baranta" za odkupnino. Takšno "barantanje" včasih traja po več ur. Predno pa se začne, prebere ženin in nevesti begunjski fant pismo, ki se glasi: Odkupno pismo ali ženitovanjsko pismo ženina A. K. in neveste J. J. podomače T., zdaj bivajoče v tej hiši št. 22 v Begunjah.

Pod prilogami:

- 1. Zahteva fantov v zadevi odkupnine za dekle, odpeljano v zakon, ki je članica Zveze begunjskih deklet izpod farnega zvona sv. Urha, kakor to zahteva dedno pravo Zveze begunjskih fantov.
2. Zahteva odkupnine za vse, kar dekle, oziroma nevesta prinese v zakon, za mnogo na drugem mestu naštetih dobrih lastnosti poleg stvari, ki jih ne sme ne rja in ne molji.
3. Plačilo stare dedne takse, da sme kdo dokle odpeljati pred oltar.

- 4. Plačilo kolkov za to listino.
5. Notarski stroški in drugo.
Dano na dan sv. Andreja Bole v letu 1938.

Anže Narobe. Za temi prilogami so našete vse stvari, za katere je treba plačati odkupnino. Domač pesnik iz davne dobe, ki je sestavil pregled omenjenih stvari za ženitovanjsko pismo, je zložil te-le kitice:

Burklje in lopar, možnja za denar, ječmena cele vreče, za dojenca funte leče. Za ogledalo table Mojzesa, večkrat veseli, hopsasa: Ličeca lepo rdeča, možu so velika sreča. Jeziček lep a oster debi mož bo mojster. Dobiš kostanjevih bodic, da na njih boš ležal stric. Dobiš vam škafof brez ušes in še dosti drugač'g vmes. Ljubezni vrhan koš, vilce, nože, skrhan nož, dva še motovila, da bo bolhe lovila, tri kuhinjske pokrove, stare ali čisto nove, dvoje novih grabelj, krepelje kakor rabelj. Naša zveza pa zahteva zelnik in pri hiši prazen plevnik. Mnogo se bo zraven dalo, kar se tu ni imen'valo.

Pripis:

Če bi nesreča se zgodila, da brez kreganja bi se ločila, vse to bo nazaj se dalo. Da je to vse res, kar se je napisalo in v tem pismu bralo, se je par krivih prič podpisalo. Nace Gobersač, Lukež Brnač, Janez Štriha in Peter Gliha.

Sklep

Kakor je razvidno iz prednjega opisa, bomo imeli veliko izgubo na stvarnih in duševnih dobrinah. Vi, stokrat srečni clovek, ki odtrgaš iz našega vrta cvet in naše njive sad. Zato ni čuda, da smo se odločili, od Vas zahtevati majhno odkupnino v primeru z vsem tem, kar Vam damo. To smo storili, da izpolnimo svoje dolžnosti do naših davno v Bogu počivajočih prednikov, ki so nam izročili ta privilegij, da ga ohranimo neomaževanega zanamcem in da varujemo čast deklet vesoljnih Begunj.

Zato predlagamo sledeči račun:

- 1. Izstop iz Zveze deklet .....din. 182.33
2. Odkupnina za imenova in neimenovano .....din. 20.13
3. Za dekle v zakonu odpeljano din. 3,749.53
4. Kolski in notarski stroški .....din. 4,008.00
5. Pregled starih urbarjev .....din. 2,040.00

Skupaj .....din. 9,000.00 Ob zaključku našega računa pripominjamo: Nosilci tega pisma so pooblaščen od Zveze begunjskih fantov gotove pristojbine po potrebi zvišati ali znižati.

V Begunjah, pod Stedorom na dan sv. Andreja v letu 1938.

Anže Narobe, notar.

Miha Poglajen, perovodja.

Ko so se fantje pogodili za odkupnino, pride na mizo pijača in jedača. Zdaj lahko vsak je, kolikor mu srce poželi.

Znesek odkupnine za nevesto se ravnava po premoženju neveste in ženina. Za J. J. iz Begunje so dobili fantje 1,000 dinarjev, ki so jih drugi dan skupno zapili in zajedli v smučarski koč v Dragi, kolikor pa je še ostalo, po drugih gostilnah v Begunjah samih. Če se ženin dobro odreže, kakor se je

na primer A. K. iz Jesenic, si že s tem pridobi dober glas po vseh Begunjah, posebno pa pri fantih, ki jim je odkupnina namenjena.

Begunčani pa so na svoja dekleta tudi od sile ponosni. Saj drugače si ne moremo razložiti primera, ko bi bili zadnjič kmalu nekoga pretepli, ko je dejal, da fantje iz Begunje domača dekleta "zapijejo." To pa ni pomislil, da begunjski fantje vselej, kadar jim ženin od drugod odpelje kakšno domačinsko, pijejo le na—žalost.

IZ PRIMORJA

—Idrija. — Ivan Tomazin, star 54 let, je na kolesu po nesreči zadel v ograjo in padel nesrečno na tla, da mu je počila lobanja. Revez je bil na licu mesta mrtev. Oblasti so ugotovile njegovo krivdo. Na istem kraju se je pripetilo več nesreč.

—Goriški prefekt Orazi je v nedeljo spet blagoslovil sedem drogov za zastave, in sicer v Dobravljah, Sv. Križu in okoliških vaseh. Drogovi so bili posvečeni padlim v vojni. Slavnosti in ceremoniji, ki se je vršila ob odkritju, so se moralni udeležiti vsi domačini.

—Nadzorstvo nad peko novega kruha. Zaradi novih odredb glede peke novega mešanega kruha so oblasti uvedle po vseh pekarnah strogo kontrolo, da se ne bi kršile te odredbe. Vsak teden enkrat preišče vse pekarske posebne nadzorstvena komisija, ki vsak najmanjši prestopke naznani in je lastnik pekarske strogo kaznovan, če se predpisov ni držal. Navadno mu poleg denarne kazni zapro še za par dni pekarno. Moko dele pekomo oblasti, in sicer na podlagi ugotovljenega prometa.

—Ker so finančni stražniki našli na vrtu neke Klementine Arčan, stare 48 let iz Renč, vsajenih osem stebel tobaka, ki ga je ženska baje tajno gojila, so jo naznanili oblastem zaradi tihotapstva. Pri preiskavi v stanovanju pa so našli še par gramov saharina. Zaradi obeh prestopkov se bo morala reva zagovarjati pred sodičem, ki v takih primerih ne pozna milosti.

Kmetu Ivanu Lebnu iz Voglarjev pri Tolminu je nastal iz nezanih razlogov požar in popolnoma uničil hlev z vsemi spravilnimi pridelki, zlasti pa 60 kvintalov sena. Klub takojšnjemu posredovanju gasilcev, je požar uničil vse. Leben trpi do 50,000 Din škoda, ki je le deloma krita z zavarovalnino.

—Iz Trsta je odpotovalo te dni v Nemčijo okoli 1,000 delavcev industrijske stroke. Da ne bi šli popolnoma nepripravljeni na to veliko potovanje, so jim držali njih voditelji predavanja o Nemčiji in njih nalogah pri obisku, ko bodo zastopali fašistično delavstvo Trsta. Položaj je nekoliko olajšan, ker mnogi izmed delavcev obvladajo nemščino in bodo zato ti bili za tolmache.

—V Tržiču pri Trstu so spustili v morje spet novo podmornico "Morosini". Skoraj vsak mesec splovejo v morje v Tržiču pri Trstu, kjer so velike ladjedelnice, po 1 ali 2 ladjah za italijansko vojno mornarico. Največ zgrade v teh ladjedelnicah podmornic. Nova podmornica "Morosini" je dolga 78 m in odrine na površju 1026 ton vode, pod vodo pa 1302.

—Granata je ubila malega Stanislava Tofola iz Loke pri Grgarju, ki je šel s svojim precej starejšim bratcem v gozd, kjer je ta našel granato in se pričel z njo igrati. Seveda mu je eksplodirala in malega brata je dobesedno razmesarila. Pomagala ni nobena zdravniška pomoč.

Kaj pravite!

Strašno bo hudo svetovnemu časopisju, če v Evropi ne bodo začeli z vojno. Narobe bo to hodilo tudi izdelovalcem orožja in municije. Pa bodo že kako prestali. V skrajni sili lahko prosijo za WPA.

Kdor misli, da bosta šla Anglija in Francija na pomoč Čehoslovaški, če bosta pač šli, samo radi tega, da ubranita malo češko državico pred mogočno Nemčijo, se moti. Nemčija se vse preveč širi in postaja vsak dan oblastnejša. Če bosta Francija in Anglija to nekaj časa mirno gledali, bo po njih samih. Zato pa, če boste brahi, da sta skočili Anglija in Francija Hitlerju za vrat iz same silne ljubezni do Čehoslovaške, vedite, da je to samo pretveza, da rešita svojo lastno kožo in moč pred Nemčijo.